

ELÄMYSPEDAGOGIIKKA OMAN OPETTAJUUDEN KEHITTÄMISEN TUKENA

Arja Kontoniemi

**Kehittämishankeraportti
3.3.08**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Arja Kontoniemi Jyväskylän ammatillinen opettajakorkeakoulu	Kehittämishanke	
	Sivumäärä 20	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Elämyspedagogiikka oman opettajuuden kehittämisen tukena		
Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Lepänjuuri Aino, Pekkarinen Virva-Liisa		
Toimeksiantaja(t)		
<p style="text-align: center;">TIIVISTELMÄ</p> <p>Työni päämäärä oli selvittää itselleni, mitä elämyspedagogiikka on ja miten sen avulla voin kehittää itseäni ja omaa opettajuuttani. Lähdin matkalle avoimin mielin ja seurailin myös hieman sivupolkuja. Ne johtivat minut ryhmäilmioiden, voimaantumisen ja tarinallisuuden lähteelle. Matka alkoi tutustumisella elämyspedagogiikan teoriaan. Seuraava etappi oli tarkastella hyvän ohjaajan ominaisuuksia. Tästä edettiin ryhmäilmiöihin, voimaantumiseen ja tarinallisuuden käytön mahdollisuuksiin oman opettajuuden kehittämisessä. Otteet opettajan päiväkirjasta päättävät tämän kehittämismatkan. Se on kertomus siitä, kuinka elämyspedagogiikkaan tutustuminen on vaikuttanut omaan opetukseen ja miten se on näkynyt ja tuntunut käytännössä.</p>		
Asiasanat: Elämyspedagogiikka, seikkailukasvatus, voimaantuminen, ryhmäilmiöt, tarinallisuus		
Author(s)	Type of Publication	

Arja Kontoniemi	Development project raport	
	Pages 20	Language Finnish
	Confidential Until ☐	
Title How can experience pedagogy prove my own teaching		
Degree Programme		
Tutor(s) Aino Lepänjuuri, Virva-Liisa Pekkarinen		
Assigned by		
Abstract The purpose of the study is developing my own teaching methods by using the experience pedagogy. First I try to find out what is experience pedagogy. Then I taught how I can use it in my work and tried it in practice. It was very interesting trip, and I find out many ways to be a better teacher. One important aim to me was to grow as human. Experience pedagogy is the way to challenge ourselves. It makes empowerment possible. In the end I wonder what changes this trip is make my own thoughts and practice.		
Keywords Experience pedagogy, outdoor adventure education, empowerment		

SISÄLTÖ

1 OPETTAJUUTTA ETSIMÄSSÄ.....	5
2 ELÄMYSPEDAGOGIIKKA	6
2.1 Historiaa	6
2.2 Rakenne.....	7
2.3 Käytännössä.....	7
3 SEIKKAILUN OHJAAMINEN.....	9
3.1 Seikkailun ohjaamisen periaatteiden siirtäminen käytäntöön.....	10
3.2 Hevosen käyttäytymisen huomioiminen ohjauksessa.....	11
4 RYHMÄILMIÖISTÄ.....	11
5 VOIMAANTUMINEN.....	13
6 TARINALLISUUS.....	14
7 OMAN OPETTAJUUDEN KEHITTÄMINEN.....	15
7.1 Elämyspedagogiikka käytännön opetuksessa.....	15
7.2 Ensimmäinen kokeilu.....	16
8 POHDINTA.....	17
9 LÄHTEET	19
KUVIO 1, Elämyspedagogiikan tavoitteista.....	9

1 OPETTAJUUTTA ETSIMÄSSÄ

Lähdin tälle matkalle etsimään uusia tapoja ja käytäntöjä olla hyvä tai ainakin parempi opettaja ja ohjaaja. Lisäksi halusin päivittää omaa käyttöteoriaani, tarkistaa ihmis- ja oppimiskäsitysteni pitävyyttä. Olen ollut erilaisissa ohjaus- ja opettajan tehtävissä toistakymmentä vuotta mennessä etupäässä virran mukana, tehden sen mikä on kuulunut tehdä, vaikkei se aina olisikaan tuntunut hyvältä. Reflektio on ollut puutteellista tai kokonaan puuttuvaa. Syvällä sisimmässäni on ollut tarve nousta välillä rannalle katselemaan ja tutkimaan virran juoksua. Koen, että tämä opettajakoulutus on se rannalle istahtaminen. Erilaisten oppijoiden ohjaaminen on lähellä sydäntäni, ja etenkin heidän kohtaamisensa vaatii ennakkoluulojen, valmiiden vastausten ja rutiinien heittämistä romukoppaan. Suurin haasteeni on kohdata ohjattava juuri sinä ihmisenä mikä hän on, niin ettei kummankaan tarvitse piiloutua naamareiden taakse.

Tälle polulle valitsin työkaluksi elämyspedagogiikan, seikkailukasvatuksen. Olen tutustunut jo aikaisemmin pinnallisesti elämyspedagogiikkaan ja saanut siitä kipinän, jossa voisi olla mahdollisuudet kunnon roihuun. Ihminen on mielestäni pohjimmiltaan utelias, tutkiva, rohkea, pelokas, luova, kyseenalaistava tähtiin kurkottaja ja laumaeläin. Nykyajan helppo, näennäisen haasteeton elämä turmelee osan näistä piirteistä. Ihminen tarvitsee konkreettisia mahdollisuuksia tuntea kaikkia tunteita, kohtuullisen kokoisia haasteita ja tunnetta, että on hyväksytty juuri omana itsenään.

Elämyspedagogiikan periaatteet ja menetelmät sopivat täyttämään tätä vajetta ihmisessä. Ne mahdollistavat muutoksen totutuissa rutiineissa ja auttavat ihmistä näkemään asiat uudesta perspektiivistä. Omaan elämäntarinaansa saa kudottua erilaisia säikeitä, jotka voivat muuttaa koko kudelman. Retki elämyspedagogiikkaan johti minut myös voimaantumisen käsitteen äärelle ja pisti miettimään erilaisia tapoja ohjata oppijaa. Tässä työssä selvitän tarkemmin ensin elämyspedagogiikkaa käsitteenä. Lisäksi tarkastelen voimaantumista käsitteenä ja käytännössä. Lyhyen katsauksen luon myös

ryhmäilmiöihin ja lopuksi kerron omasta alkutaipaleestani ottaa elämyspedagogiikka osaksi omaa opetustani.

2 ELÄMYSPEDAGOGIIKKA

2.1 Historiaa

Elämyspedagogiikka, tai miltei synonyymi seikkailukasvatus ei taivu tiukkoihin määritelmiin. Linnossuo (1998, 1-2) on sanonut seikkailun jo kuolleen jos se määritellään. Elämyspedagogiikan kivijalka rakentuu Kurt Hahnin (1884–1974) ajatuksille. Hän oli huolestunut ns. yhteiskunnallisista sairauksista, joita olivat: liikkumisen liika helpottuminen, aloitteellisuuden ja yritteliäisyyden väheneminen, muistin ja mielikuvituksen heikkeneminen, käden taitojen rappeutuminen, itsekurin puute ja säälin heikentyminen ainaisen kiireen ja tehokkuuden vaatimusten vuoksi (Telemäki 1998, 83). Hahn perusti Salemin koulun Bodenjärven rannalle ja aloitti taistelun lasten ja nuorten puolesta teeseillään:

- 1) Anna lapselle mahdollisuus itsensä löytämiseen
- 2) Anna lapsen kohdata voittoja ja tappioita
- 3) Anna mahdollisuus yhteisön etujen asettamiseen ennen yksilön etuja
- 4) Anna mahdollisuus hiljaisuuteen ja mietiskelyyn
- 5) Harjoita mielikuvitusta
- 6) Anna peleille ja leikeille oma paikka muttei yksinvaltaa
- 7) Vapauta etuoikeutetut lapset heitä heikentävästä ylemmyyden tunteesta

Näitä asioita tavoiteltiin elämysterapian avulla. Ensin parannettiin fyysistä kuntoa, toiseksi toteutettiin projekti, johon kuului suunnittelua, organisointia, käsien taitoja ja rasituksen sietoa, kolmanneksi tehtiin retki eli ekspeditio, jossa laaditut suunnitelmat toteutettiin ja viimeisenä oli pelastuskoulutus, jonka kautta opittiin arvioimaan riskejä ja ottamaan vastuuta ryhmän muista jäsenistä (Telemäki 1998, 8-10)

Suuria filosofejakin aatteen taustalta löytyy: esim. Goethe, Platon ja Rousseau. Heille on ollut tärkeää nähdä ihminen kokonaisuutena ja osana muuta luontoa. Hahnin tavoite ei ollut kasvattaa yhteiskuntaan sopeutujia, vaan vastuunkantajia, jotka ovat valmiit muuttamaan yhteiskunnan epäkohtia (www.outwardpound.net)

2.2 Rakenne

Tämän kivijalan päälle on rakennettu elämyspedagogista linnaa, jonka kantavina rakenteina ovat luonto, välitön suora oppiminen, jonka tulokset ovat suoraan siirrettävissä arkeen, luova ongelmanratkaisukyky, vastuullisuus, yhteisöllisyys, sisäinen lapsi, sisäinen voimantunne ja parantunut itsetunto. (Daavitsainen, PowerPoint-esitys). Seinissä vahvuutta antaa filosofinen ote. Stewe Bowles (2001) on todennut seikkailusta, että sitä ei voi antaa tai tehdä kenellekään valmiiksi, vaan jokaisen on se itse koettava, tuotettava ja tehtävä. Lisäksi seikkailu on aina ennen kaikkea oman itsen ja oman mielen prosesseja toteuttava tapahtuma. Olennaisinta ei ole montako merta on ylittänyt, vaan se miten oma mieli on matkan taivaltanut. Nykymaailma arvostaa ulkoisia saavutuksia jättäen varjoonsa yksilöllisen sisäisen kasvun ja yhteisöllisen kehittymisen arvostamisen. Elämyspedagogiikka tähtää kokonaisuuden kehittymiseen ja etenkin sen kehittymisen ja muutoksen näkymiseen arkielämässä. Seikkailu saa onnistuessaan kattonsa tapahtuneesta muutoksesta yksilön ja/tai ryhmän asenteissa ja arvokäsityksissä (Daavitsainen).

2.3 Käytännössä

Elämyspedagogiikassa käytettävä keskeinen väline on seikkailu. Seikkailua voi olla leikki, seikkailu, huippuseikkailu ja epäseikkailu. Tavoitteellinen, elämyspedagoginen seikkailu on parhaimmillaan seikkailun ja huippuseikkailun välimaastossa. Ripaus leikkiä kuuluu myös asiaan, mutta

pelkkä leikki ei täytä tavoitteita. Epäseikkailulla tarkoitetaan seikkailua, jossa seikkailijoiden fyysinen ja/tai henkinen turvallisuus vaarantuu (Lehtonen 1998, 18). Daavitsainen on määritellyt tavoitteellisen seikkailun piirteitä:

- sijoittuu vieraaseen ja haasteelliseen, usein luonnonympäristöön
- toiminnallista ja siitä on vaikea kieltäytyä
- ennen fyysistä suoritusta henkistä ponnistelua
- tilanteissa ennalta-arvaamattomuuden, yllätyksellisyyden ja välittömyyden aineksia
- toiminta tarjoaa mahdollisuuden ryhmäkokemiseen ja oman ja toisen uudelleen arvioimiseen
- turvallisuus ja kontrolli/arvaamattomuus ja itsensä voittaminen

Seikkailu voidaan toteuttaa projektina; kasvatustieteissä puhutaan ekspansiivisesta oppimisen kehästä, johon kuuluu 1)luova vaihe, 2)valmistava vaihe, 3)toiminnallinen vaihe ja 4)palaute vaihe. Tämä tähtää osallistujan löytämään positiivisen ja progressiivisesti kehittävän näkemyksen itsestään, eli omakuvan kirkastumiseen (Kujala 2002, 16-20).

Rajaorko ja Virtanen (1998,47) ovat kuvanneet interventiota seikkailun avulla. Esimerkissä tarkastellaan ihmistä, jonka itsetunto on alkutilanteessa negatiivinen ja aiheuttaa ongelmia käytöksessä. Uusi ympäristö ja tilanne mahdollistavat intervention seikkailun avulla. Onnistumisen elämyksen siirtovaikutukset saavat aikaan uuden opitun tavan siirtymisen muuhun toimintaan. Onnistumisen konkretisointi ja ympäristön palaute voimistaa positiivista muutosta.

Elämyspedagogiikkaa käytetään apuna myös lasten ja nuorten kanssa, joilla on ongelmia itsensä ja ympäristön kanssa. Tyypillistä kouluympäristössä (ja kaikissa ympäristöissä) on häiritsevästi käyttäytyvän oppilaan toruminen ja rankaiseminen. Tämä vahvistaa hänen minäkuvaansa negatiivisesti ja jatkuva kielteinen palaute lisää uskoa omaan huonouteen ja vahvistaa häiritsevän käytöksen mallia. Seikkailullinen haaste uudessa ympäristössä voi parhaimmillaan saada aikaan uudenlaisia toimintamalleja. Näkökulman muutos auttaa huomaamaan omia vahvuuksiaan, hyväksymään heikkouksia

ja toimimaan ryhmässä. Onnistumisen elämys siirtyy toisiin ympäristöihin. Positiivinen palaute uudeltaisesta käyttäytymisestä vahvistaa sitä entisestään.

Elämyspedagogiikan tavoitteista

KUVA 1 Risto Daavitsainen

Risto Daavitsainen on kuvannut miellekartalla elämyspedagogiikan tavoitteita. Seikkailu ei ole kuitenkaan mikään taikatemppu, joka korjaa kaikki vauriot silmänräpäyksessä, mutta joskus pienikin muutos järjestelmän osassa voi aiheuttaa suuren muutoksen koko järjestelmässä.

3 SEIKKAILUN OHJAAMINEN

Seikkailun ohjaajalla on oltava vankka tietotaito seikkailuun kuuluvista asioista. Turvallisuus on seikkailun veli. Turvattomuuden tai suoranaisten vaaran kokemus tuhoaa seikkailulle asetetut tavoitteet. Ohjaajan elämänasenteeseen kuuluu kunnioittava suhtautuminen luontoon, ihmisiin ja elämänkohtaloihin. Se mahdollistaa avoimen, aidon ja ennakkoluulottoman asenteen erilaisten ihmisten kohtaamiseen (Hänninen 1998). Ohjaajalla on hyvä olla not knowing-asenne, koska ohjaaja ei tiedä etukäteen tarkkaan mitä

konkreettisia tavoitteita asiakkaalla on. Tämä asenne mahdollistaa asiakkaan oman asiantuntemuksen ja voimavarojen käyttöönoton mahdollisimman kattavasti. Ohjaajan on oltava aidosti kiinnostunut, empaattinen, suvaitsevainen ja hänen pitää kestää ja sallia kaikki tunteet. Seikkailun ei tarvitse olla vaan koko ajan kivaa ja mukavaa (Virtanen 1998, 84–85).

Hyvä ohjaaja välttää erotteluja. Heti seikkailun alussa koetaan monenlaisia tunteita ja hangoitellaan vastaan, kunnes yleensä seikkailu imaisee mukaansa. Harjoitukseen osallistumisen on oltava oikeasti vapaaehtoista. Ohjaaja ei suostuttele eikä manipuloi, vaan on myönteisen välinpitämätön. Ohjaaja pitää myös kynttiläänsä vakan alla. Mikään ei mitätöi iloa omasta onnistumisesta yhtä nopeasti, kun ohjaajan pröystäily omilla ylivertaisilla taidoillaan. Ohjaaja on myös pukeutumiseltaan vertainen toisten kanssa, eikä korosta omaa asiantuntijuuttaan ammattimaisella pukeutumisella (Clarke 1998, 64–69).

Parhaaksi ja toimivimmaksi ohjaustyyliseksi on osoittautunut hyväksyvä interventiotyyli, jossa ohjattava hyväksytään juuri sellaisena kun hän on. Ohjaajan tehtävä on toimia neutraalina havainnoijana ja jäädä ulkopuolelle (Heikkilä-Laakso 1999, 139–140). Ohjaaja on vastuussa turvallisen ja emotionaalisesti hyväksyvän ilmapiirin luomisesta. Osa ihmisistä tukeutuu mielellään ohjaajaan ja ihannoi häntä. Ohjaajan on hyvä rikkoa tämä riippuvuus heti alussa aiheuttamalla pettymys, jonka hälvettyä seikkailija on valmiimpi ottamaan vastuun itsestään ja tekemisistään ja siten todella hyötymään seikkailusta.

3.1 Seikkailun ohjaamisen periaatteiden siirtäminen käytäntöön

Omassa työssäni, etenkin ratsastuksen ohjaamisessa ja opettamisessa elää edelleen vahvana sotilaallisen kurin ja järjestyksen ihannointi. Opettajalta odotetaan johtavaa otetta ja selvää auktoriteettia. Omaan ajatteluun patistaminen tai liiallinen tekemisen vapaus tunnilla koetaan huonoksi tunniksi, jossa opettaja ei opeta. Elämypedagoginen ote ratsastustunnin pidossa voisi tarkoittaa vähittäistä vastuun siirtoa opettajalta oppilaille. Ratsastuksen

oppimisessa on ehdottoman tärkeää oppia ratsastamaan tunteella. Tämän tunteen löytämisessä ja tunnistamisessa elämyspedagogiset ajatukset ja menetelmät voisivat olla avuksi. Opettajalta vaatii suurta herkkyyttä huomata tilanteet, joissa puuttuminen hevosen ja ratsastajan väliseen kommunikointiin on tarpeetonta. Myös väärin ajoitettu palaute; positiivinen tai negatiivinen, voi vaarantaa ratsastajan omakohtaisen elämyksen tilanteesta ja lisätä riippuvuutta ohjaajasta.

3.2 Hevosen käyttäytymisen huomioiminen ohjauksessa

Ratsastus ja ratsastajan kommunikointi hevosen kanssa on vaikeaa ja vaatii vuosien harjoittelun. Kommunikointiongelmien voi aiheuttaa ihmisessä hyvinkin voimakkaita tunteita. Ratsastaja voi turhautua, kokea voimakastakin pelkoa tai suuttua. Aikuinenkin, normaalisti itsensä hillitsevä ja hallitseva, voi taantua hevosen kanssa toimiessaan lapsen tasolle tunteiden ilmaisussa. Tunteiden kokeminen on hyväksyttävää, mutta niitä ei saa kohdistaa hevoseen. Kokenutkaan opettaja ei voi sataprosenttisesti taata ettei tunnilla tapahtuisi mitään ikävää. Viisi- kuusisataakiloinen hevonen on saaliseläin, jolla on erittäin suuri pakovietti. Se sotii hieman elämyspedagogiikan turvallisuusajatusta vastaan. Turvallisuus pyritään tietysti maksimoimaan olosuhteilla, oikeilla hevosvalinnoilla ja tuntisuunnittelulla. Oikein käytettynä elämyspedagogiikka sopii mielestäni hyvin ratsastustunneille. Opettajan on tunnettava ratsastajat ja hevoset ja sovitettava elämyspedagogiikan käyttö tilanteeseen sopivaksi.

4. RYHMÄILMIÖISTÄ

Ohjaajan on oltava hyvin perillä myös ryhmäilmiöistä ymmärtääkseen missä mennään ja mitä tulee huomioida ryhmän toiminnan eri vaiheissa. Ryhmäilmiöt ovat suhteellisen pysyviä ihmisen käyttäytymisessä, eikä niihin juurikaan vaikuta ikä, koulutustausta tai muu status.

Ryhmän syntyminen alkumetreillä ryhmäläiset kokevat usein jonkinlaista alkuahdistusta. Uusi ja outo tilanne nostaa esiin pelkoja ja epävarmuutta. Se saattaa herättää alitajuisia muistoja kaukaakin menneisyydestä ja aiheuttaa ennalta arvaamattomia reaktioita. Kokenutkin ohjaaja tuntee aluksi jonkinasteista ahdistusta, mutta osaa suhtautua siihen lähinnä tarkkaillen omia tuntemuksiaan. Ryhmän jäsenillä saattaa olla myös täysin epärealistisia odotuksia ohjaajan tai/ja tapahtuman suhteen. Ihminen haluaa pois ahdistuksen tilasta, ja lyhin tie sieltä ulos tuntuisi olevan ohjaajaan tukeutuminen. Ohjaaja ei kuitenkaan voi tätä tukea antaa, sillä se voi jättää ryhmän pysyvästi passiivisesti riippuvaiseksi ohjaajasta.

Ryhmä ottaa yleensä ohjat käteensä heti alkukankeuden mentyä ja alkaa muodostaa normistoa. Ryhmä luo itselleen normit melko spontaanisti. Kaikille ryhmäläisille on tärkeää kokea tulevansa hyväksytyksi ryhmässä. Ohjaajan tehtävä on olla tutkana ja ohjata ryhmää ottamaan keskusteluun asioita, jotka haittaavat ryhmän toimintaa tai vähentävät ryhmän jäsenten turvallisuudentunnetta. Jos ahdistusta ei saada lakkaamaan, on ryhmä jatkuvasti puolustuskannalla ja sillä on kova tarve kontrolloida toisia ja ohjaajaa.

Yli kahdentoista henkilön ryhmäkoko ylittää ihmisen kyvyn käsitellä ryhmän sisäistä informaatiota. Silloin ihmisen omat puolustusmekanismit eivät enää riitä. Suuryhmä on uhka ihmisen minuudelle ja jokaisen primitiiviset puolet aktivoituvat helpommin (Mäkinen).

Ryhmänmuodostumisen vaiheet:

1. Alkuvaihe (lapsuus)

Tässä vaiheessa tutustutaan ja luodaan ilmapiiriä

2. Kuohuntavaihe(murrosikä)

Ryhmän yhteenkuuluvuus ja kiinteys lisääntyy. Toisilta haetaan hyväksyntää, päämäärät ja säännöt ovat selvillä. Ristiriidat tulevat esiin. Myös tarve jäädä pois ryhmästä voi lisääntyä.

3. Kypsän toiminnan vaihe

Ristiriitojen sietokyky kasvaa ja odotuksen realisoituvat. Ongelmia ratkaistaan ja tiedetään mitä itseltä ja muilta voi odottaa. Kriisitilanteissakin osataan toimia.

4. Hajoamisvaihe

Ryhmä on tehnyt tehtävänsä, siihen on ehkä jo kyllästytty. Kuitenkin moni kokee luopumisen tuskaa ryhmän hajotessa.

Ohjaaja tarkkailee, että ryhmässä käydään läpi tutustuminen, selvitetään puhumisen esteet, käsitellään odotukset, ensivaikutelmat ja tunteet. Tunteet pitää myös pystyä ilmaisemaan ja tunteiden siirrot pystyä käsittelemään. Mitä avoimempi ilmapiiri, sen turvallisempi olo ryhmän jäsenillä on.

Ryhmädynamiikalle on tyypillistä projektio eli toisiin ryhmän jäseniin heijastetaan jotain itsessä kiellettyä tai ei toivottua ja vastaavasti toisilta otetaan vastaan ominaisuuksia valikoiden. Ryhmäläisten välille muodostuu erilaisia suhteita: valta-, tunne-, -viestintä ja normisuhteita. Ryhmän jäsenen omat ja muiden odotukset muokkaavat jäsenen roolin ryhmässä. (Mäkinen)

On olemassa erilaisia ryhmätyyppejä. Bion on jakanut ryhmät neljään eri perusolettamusryhmään. Ensimmäisenä on riippuva ryhmä. Se tukeutuu vahvasti ohjaajaan ja on avuton ilman johtajaa. Toinen ryhmä on pako-, taisteluryhmä, joka joko pakenee tai hyökkää oletettua vihollista vastaan. Kolmas ryhmä on parinmuodostusryhmä. Siinä tiedostamattomat tarpeet hallitsevat toimintaa ja toivottomuuden tunteeseen reagoidaan odottamalla jotain ulkopuolista pelastajaa. Neljäs on työryhmä, joka toimii primääritavoitteen suuntaisesti (Mäkinen).

5 VOIMAANTUMINEN, VOIMAVARASUUNTAUTUNUT OTE

Voimaantuminen on suomalainen vastine sanalle empowerment. Se tarkoittaa yksilön sisäistä voimantunnetta, johon liittyy vahva vastuullisuus omasta

kehittymisestä, sekä halu ja kyky toimia tavalla, jonka itse tietää ja katsoo oikeaksi. (Juha Siitonen 1999). Voimaantuminen tapahtuu ihmisessä itsessään, sitä ei voi antaa toiselle. Ei ole olemassa voimaannuttajia tai voimapillereitä, jotka antaisivat ihmisille empowermentia. Voimaantuminen lähtee liikkeelle ihmisen halusta muuttua ja löytää omat voimavaransa. Ihmisen on uskallettava tarkastella itseään ja tekemisiään ulkopuolisen silmin ja tunnustettava omat puutteensa ja heikkoutensa. Haastamalla itsensä etsimään rajojaan, voi löytää polun pään voimaantumisen lähteelle.

Voimaantuminen näkyy parantuneena itsetuntona ja kykynä asettaa ja saavuttaa päämääriä. Myös oman elämän ja muutosprosessin hallinnan tunne kehittyy. Samoin toiveikkuus tulevaisuutta kohtaan lisääntyy (Siitonen -99). Voimaantunut ihminen on löytänyt omat voimavaransa. Hän määrää itse omasta itsestään ja on ulkoisesta pakosta vapaa. Tämä on seurausta parantuneesta itsetunnosta ja parantunut itsetunto ruokkii itseään koko ajan voimistuen. Ulospäin tämä näkyy kykynä hyväksyä ihmiset sellaisina kun he ovat, taitona lähestyä suhteita ja ongelmia nykyisyyden näkökulmasta, viisautena olla läheisille yhtä kohtelias kuin vieraille ihmisille, rohkeutena uskoa toisiin, vaikka riski näyttäisi suurelta ja kykynä tulla toimeen ilman toisten jatkuvaa hyväksyntää ja arvostusta (Siitonen 1999). Kehittyäkseen ihmisen on uskallettava ja viitsittävä mennä epämukavuusalueelle, olipa kysymys fyysisestä ja/tai henkisestä kehittymisestä. Tuttu ja turvallinen pitää asiat parhaimmillaan ennallaan. Vasta itsensä haastaminen ja rajojen ylittäminen saa aikaan kehitystä.

6 TARINALLISUUS

Elämyspedagogiikan rakennuspalikoihin kuuluu myös tarinallisuus. Vanhat legendojen sankarit; Odysseus, Väinämöinen, Frodo ja monet muut, tarjoavat ihmisen mielelle seikkailun ja sankaruuden myyttien jännitystä ja suuria, ikaikaisia tunteita. Seikkailu voi olla jokaisen elämänasenne ja mielikuvitus jatkuva virta, josta juoda janoonsa. Tarinalla on hyvä olla kosketuspinta tavalliseen arkeen, jolloin siirtovaikutus tarinan ja todellisuuden välillä on parempi. Hänninen ja Valkonen (1998) painottavat tarinallisuuden

kokonaisvaltaisuutta. Tarinaan tarvitaan juoni ja elämäntarinassa on hyväksyttävä ja ymmärrettävä menneisyys, nykyhetkestä tehtävä mielekäs ja tulevaisuudesta ennakoitava. Tämä lisää turvallisuudentunnetta ja mahdollistaa tarinan voimaannuttavan vaikutuksen.

Tarinallisuuden siirtäminen arkeen vaatii jo hieman mielikuvitusta. Hevoset ja ratsastaminen kuuluvat tiiviisti moniin historiallisiin tapahtumiin ja niiden pohjalta voi suunnitella monenlaisia tarinoita, joita voi soveltaa käytäntöön. Tarinallisuutta voi käyttää myös osana mielikuvaharjoittelua. Itsensä voi kuvitella vaikka kilparatsastajaksi, joka onnistuu hyvin suorituksessaan.

7 OMAN OPETTAJUUDEN KEHITTÄMINEN

Elämyspedagogiikan oppimiskäsitys on vahvasti kokemuksellinen ja siinä on elementtejä myös konstruktivismista. Oppiminen tapahtuu aina oppijan oman kokemuksen, elämyksen ja sisäistämisen kautta. Oppia ei voi kukaan kenenkään päähän takoa, vaan yksilön on itse haluttava oppia. Oppimaan ohjaaminen on siis opettajan pääasiallinen tehtävä. Elämyspedagogiikan käyttö omassa työssä vaatii ensin retkeilyä oman pään sisään. Ensimmäinen haaste on poistua itse mukavuusalueelta ja kyseenalaistaa omat ajatus- ja toimintamallinsa. On esitettävä itselleen kysymyksiä ja niihin on rehellisesti vastattava.

7.1 Elämyspedagogiikkaa käytännön opetuksessa

Opetan ryhmää, joka opiskelee ratsastuksenohjaajaksi. Ryhmä koostuu noin neljästätoista nuoresta neidistä ja yhdestä hieman varttuneemmasta. Noin siksi, että ryhmän koko muuttuu opetusjaksojen vaihtuessa opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan. Opetan ryhmälle ratsastusta ja ratsastuksen opettamista käytännössä. Puitteet elämyspedagogiikan hyödyntämiselle ovat hyvät: luonto, hevonen, fyysisyys, itsearviointi ja

arviointi. Elämypedagogiikan käyttö juuri tälle ryhmälle on myös haasteellista. Ryhmä koostuu todellisista hevostytöistä, joilla on jo tietty rutiini toimia ja ajatella. Hevonen ei aiheuta heille elämyksiä sellaisenaan. Oman kehittymisen ja työssä jaksamisen kannalta olisikin pelkän tietä/taidon oppimisen lisäksi erittäin hyödyllistä oppia näkemään asioita uusilta kulmilta ja löytämään aina uudelleen ilo ja ihmetys siitä, että tämä suuri saaliseläin suostuu tekemään yhteistyötä ihmisen kanssa.

7.2 Ensimmäinen kokeilu

Opetusharjoittelutunti. Teemana on turvallisuus. Tavoitteena on mennä jonkun erilaisen ihmistyyppin nahkoihin ja oppia ymmärtämään ja suvaitsemaan monenlaisia oppijoita roolien avulla. Menetelmänä käytetään draamapedagogiikkaa elämypedagogisesti sovitettuna. Jaan oppilaille laput, joihin on kirjoitettu joku roolihahmo. Yhdessä lapussa lukee: Vilma Velto. EVVK, ei vaivaudu yrittämään, nauttii aiheuttaessaan hämminkiä tunnilla, on osittain kuuro opettajan neuvoille ja ohjeille. Pohtia pitäisi, niin opettajan roolissa olevan, kun myös Vilmaa esittävän oppilaan MIKSI Vilmaa ei kiinnosta, ja MIKSI Vilma kuitenkin tulee tunneille aina uudestaan ja uudestaan? Erilaisia rooleja ja lappuja on jokaiselle oppilaalle. Itseäni hieman jännittää miten tytöt harjoitukseen suhtautuvat, mutta pelko on turha. Jokainen eläytyy täysillä rooliinsa. Välillä pokka pettää niin tytöillä kun itselläkin, mutta sitten taas jatketaan. Harjoitus sujuu yli odotusten. Maltan olla puuttumatta asioiden kulkuun ja suoritan ainoastaan hiljaista havainnointia.

Tunnin jälkeen pohdinta ja analysointi on vilkasta. Tuntuu melkein kun takana olisi juostuna maraton. Oppilaat miettivät roolihahmojensa yhteyttä todellisuuteen. He pohtivat, miltä tuntuu pelätä, miltä tuntuu olla ujo, uhmakas, mallioppilas jne. Yhdessä aprikoidaan hevosen ja ratsastusharrastuksen sopivuutta erilaisille ihmisille. Keskustelua herättää myös hevosen käytön

eettinen puoli ja se mitä hevoselta voidaan vaatia tekemään ihmisen eteen. Hyvän ratsastuksenopettajan iso tehtävä on myös suojella hevosta ihmiseltä.

Viikon päästä teoriatunnilla palataan vielä asiaan. Huuma on haihtunut, ja yhdessä löydämme harjoituksesta paljon parannettavaa. Osa oppilaista; etenkin ne jotka olivat opettajan roolissa, tunsivat tehtävän olleen osin liian vaikea. Opetuskokemusta on kuitenkin takana vähän ja he tunsivat, että ensin pitäisi saada harjoitella ”helpommilla” oppilailta. Hauskaa oli, mutta vähemmän hauska olisi totuudenmukaisempaa. Päätimme tehdä harjoituksen uudestaan myöhemmässä vaiheessa.

Itselle jäi päällimmäiseksi tunteeksi ilo siitä, että oppilaat uskalsivat lähteä täysillä mukaan. Myös suuret tunteet ja mielipiteet sävähdyttivät. Aremmatkin oppilaat uskalsivat roolin suojassa vapautua. Kukaan ei ollut välinpitämätön. Luulisin, että jokaisen maailmassa liikahti jotain ja oikeassa elämässä vastaantulevat ”hankalat” oppilaat tuntuvat hieman helpommilta. Jatkuva hämmästelyn aihe itselleni on se miten näistä nuorista löytyy niin paljon viisautta ja ajatuksia, jotka usein peittyvät pinnallisen roolin alle.

Jatkossa haluan tuoda opetukseeni pala palalta lisää aineksia elämyspedagogiikasta ja pitää sen periaatteet mielessä opetusta suunnitellessani. Uskon vahvasti siihen, että todellista oppimista tapahtuu vain sisältäpäin. Jotain täytyy liikahtaa ihmisen sisimmässä ennen kuin muutosta tapahtuu.

POHDINTA

Elämyspedagogiikka saattelee ihmisen matkalle omaan itseensä. Joskus yhdenkin portaan nousu muuttaa ympärillä aukeavan näkymän ratkaisevasti. Kokonaiskuva muuttuu. Elämyspedagogiikan ihmiskäsitys tukee jokaisen yksilön henkilökohtaista kasvua ja mahdollistaa voimavarasuuntautuneen otteen tiukentumisen omasta elämästä. Ihminen, joka tuntee, hyväksyy ja arvostaa itseään sellaisena kun on, pystyy toimimaan muiden ihmisten kanssa

positiivisessa vuorovaikutuksessa. Ismit tulevat ja menevät. Viisas näkee niiden hyvät puolet, mutta ei sokeudu niiden välikkeestä.

Elämyspedagogiikkaan kuuluu olennaisesti luonto: suuri, viisas ja tarkoituksenmukainen. Ihmiselle tekee hyvää huomata oma pienuutensa. Osalle ihmisistä luonto on jotain, jota pitää hallita ja jota voi muokata omien itsekäitten tarpeiden mukaan. Tämä sama ajatusmalli siirtyy ihmisten keskinäiseen kanssakäymiseen, ja kaikilla on paha olla.

Lähdin tälle matkalle selvittääkseni, miten elämyspedagogiikan avulla voin kehittyä opettajana. Pääoppi tältä retkeltä oli se, että kaikki on mahdollista ja että mitään tai ketään ei kannata lajitella ja luokitella johonkin tiettyyn kategoriaan. Jokaisessa on voimavaroja ja kykyjä ja opettajan tehtävä on näitä ituja kastella ja lannoittaa, ei kitkeä. Sama koskee myös omaa itseä. Niitä vieraitakin polkuja kannattaa rohkeasti seurata, eikä pitäytyä vaan tutussa ja turvallisessa.

Tämä retki oli vasta ensimmäinen askel. Pystyäkseen hyödyntämään elämyspedagogiikkaa opetuksessani myös käytännön tasolla, tarvitsen vielä paljon lisää tietoa ja käytännön harjoitusta seikkailun ohjaamisessa. Koen, että elämyspedagogiikkaan tutustuminen täytti kehittymishankkeelle asettamani tavoitteet. Se vahvisti tunnetta, että suunta on oikea ja matkaa ei kannata lopettaa, vaikka välillä tuntisi olevansa täysin eksyksissä.

LÄHTEET

Clarke, H. 1998. Keinot ja päämäärät seikkailukasvatuksessa, kirjassa Lehtonen, T (toim.) Elämän seikkailu. Jyväskylä: Atena.

Daavitsainen, R. n.d. Elämypedagogiikka. Savon ammatti- ja aikuisopisto, powerpoint- esitys.

Heikkilä-Laakso, K 1998. Innovatiivisuutta etsimässä. Turun opettajakoulutuslaitos.

Hänninen, V & Valkonen, J (toim.). 1998. Kunnan tarinoita, tarinallinen näkökulma kuntoutukseen. Kuntoutussäätiön tutkimuksia 59. Helsinki: kuntoutussäätiö.

Kiviniemi, A. 2005. Oivallusten jäljillä, seikkailu osana voimavarasuuntautunutta kuntoutustyötä. Pro Gradu. Tampereen yliopisto, sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos.

Kujala, J. 2002. Evaluaatio seikkailukasvatuksessa. Seikkailukasvatus 1, 16–20.

Lehtonen, T (toim.) 1998. Näkökulma elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Atena.

Linnossuo, O. 1998. Tutkimuskatsaus seikkailukasvatus interventioiden vaikuttavuudesta. Tieto kiertoon monistesarja 10/1998. Stakes.

Mäkinen.K.Luentorunko.

<http://www.edu.oulu.fi/homepage/sampo/opetus/sospsy.htm#terapeutit>

Outward Bound International internetsivusto, <http://outwardpound.net>.

Rajaorko, K & Virtanen, V-M. 1998. Seikkailun ja elämyspedagogiikan käyttö nuoren elämänhallinnan parantamiseksi kirjassa Enquist, A & Onttonen, J (toim.) Mitä se meille kuuluu mitä me tehdään? Helsinki: MLL ry.

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun opettajankoulutuslaitos.

Telemäki, M. 1998. Johdatus seikkailukasvatuksen teoriaan. Kajaani: Oulun yliopisto. Kajaanin opettajankoulutuslaitoksen julkaisuja.

Telemäki, M & Bowles, S. 2001. Seikkailukasvatuksen teoria ja käytäntö. Kajaani: Oulun yliopisto. Kajaanin opettajankoulutuslaitoksen julkaisuja.

Virtanen V-M. 1998. Seikkailusta ratkaisu, ratkaisusta seikkailu, kirjassa Lehtonen, T (toim.) Elämän seikkailu. Jyväskylä: Atena.

